

вих заходів у книгозбірні. Доповнює скупі рядки біографічної довідки, вміщеної в покажчику, передмова-аналіз наукових зацікавлень дослідника, написана д.філол.н., проф. Дрогобицького педінституту ім.І.Франка М.Гольбергом.

«Кожному вченому найбільше залежить на тому, щоб була інформація про його доробок і він міг широко використовуватись. А праці І.М.Лозинського, безперечно, цього заслуговують», – так закінчує свої спогади про колегу д.філол.н., проф. Львівського державного університету ім. І.Франка Нонна Копистянська.

Для зручності користування подано іменний і предметний покажчики, а також список періодичних видань, з якими співпрацював наш колега.

Бібліографічним покажчиком «Іван Лозинський (1927–1992)» започатковано серію красназничих бібліографічних видань відділу літератури іноземними мовами Львівської ОНБ «Науковці Львівщини».

*Маргарита Кривенко,
бібліограф відділу літератури
іноземними мовами Львівської
обласної наукової бібліотеки*

Науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Історія України за 1993 р.»

Бібліографічні видання Державної історичної бібліотеки «Статистика народного господарства і культури Української РСР», «История фабрик и заводов», «Музейное строительство на Украине (1917–1987)», «История промышленных и сельскохозяйственных предприятий на Украине (1917–1987)», «История интеллигенции Украинской РСР», «Репресії 20-х – 30-х – 40-х і поч. 50 років на Україні» та багато інших прислужилися спеціалістам і стали вже рідкістю.

З 1939 р. по сьогодні ДІБ видано понад 250 бібліографічних і методичних посібників. Якщо раніше такими працями цікавилися фахівці-спеціалісти, то нині коло тих, кому потрібна об'єктивна, максимально повна бібліографія з історії держави, значно розширилося.

З 1968 р. ДІБ видає науково-бібліографічний покажчик «Історія України за ... рік», який найповніше висвітлює інформацію з усіх сфер діяльності нашої держави, і є основою для бібліографічної бази даних з її історії.

Його завдання – всеохопно зібрати й систематизувати публікації з історії нашої держави у межах колишнього СРСР та зарубіжних країн українською, російською, іншими мовами з 1708 р. по сьогодні. Покажчик виконує узагальнюючу функцію в історичній науці. Зібрана тут інформація про книги, монографії, офіційно-документальні видання, збірники наукових праць, тези доповідей, науково-популярні, довідкові, навчальні видання, автореферати дисертацій, статті з періодичних видань покликана сприяти передачі інформації між поколіннями вчених і спеціалістів, піднести загальний рівень освіченості популяризаторів історичних знань, гуманізації бібліографічної та інформаційної діяльності. Видання має постійних користувачів: інститути та установи, спеціалісти в Україні й за кордоном.

26 випуск покажчика «Історія України за ... р.» підготовлено Інститутом українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, Міжнародною асоціацією українців та Національним комітетом істориків України (спонсорований фондом кафедр українознавства Гарвардського університету).

Аналіз свідчить, що упорядники виробили усталену й цілком прийнятну з наукової точки зору схему систематизації та класифікації матеріалів з цієї проблеми, котра не потребує докорінних змін. Може йтися лише про постійне вдосконалення й приведення у відповідність із сучасним станом історичної науки, що, власне, й визначає підрозділи покажчика.

У цей випуск, як і в попередні, включено бібліографічні описи книг, статей та інших друкованих матеріалів, опублікованих протягом указанного на титулі року на території України й інших держав. З максимальною повнотою описано доступні упорядникам офіційно-документальні видання, монографії, збірники наукових праць, тези доповідей, наукові публікації джерел, науково-популярні, навчальні, довідкові, бібліографічні видання, автореферати дисертацій, статті з наукових збірників, періодичних і серіальних видань.

Нове видання популяризує не тільки україно- та російськомовні публікації, а й видані багатьма мовами в різних країнах світу про Україну.

*Василь Бабич,
к.і.н., професор КДУКМ,
Віра Загуменна,
к.п.н., доцент КДУКМ*

До проблеми друкованих довідкових видань з обсягу спеціальних історичних дисциплін

Исторические дисциплины: Краткий библиографический справочник-указатель. / АН УССР. Институт истории. Археографическая комиссия; Сост. М.Ф.Дмитриенко, И.Н.Войцеховская. - К., 1990. - 158 с.

Нагороди України: Історія, факти, документи: У 3 т. / Д.Табачник, І.Безгін, В.Бузало, М.Дмитрієнко та ін. - К., 1996. - Т.3. - С. 357-376.

Спеціальні історичні дисципліни: Зведений бібліографічний довідник-покажчик: атрибутика, емблематика, медальєрика, символіка, фалеристика. - К., 1997. - Ч.1. - 110 с.

Спеціальні історичні дисципліни: Зведений бібліографічний довідник-покажчик: нумізmatика, сфрагістика. - К., 1997. - Ч.2. - 102 с.

В Україні нині інтенсивно розвивається комплекс спеціальних історичних дисциплін. Він об'єднує понад 80 різних галузей історичних знань, з яких атрибутика, символіка, емблематика, геральдика, фалеристика, сфрагістика, боністика та нумізmatика привертають особливо пильну увагу наукової громадськості та урядовців.

Ці галузі прямо пов'язані з важливими проблемами сьогодення. Адже національні держави, проголосивши суверенітет та незалежність, змушені були визначитися зі своєю державною символікою, звернутися до оформлення та прийняття в законодавчому порядку атрибутів державності, тобто тих символів, які представляють її в світовому співтоваристві, виконуючи одночасно важливі функції згідно з протоколом. Це – Державний прапор, Державний герб, мала та велика державні печатки, державна валюта – паперові та металеві гроші тощо. Так, Державний прапор з національними кольорами – не тільки засіб вирізнення її серед інших державних утворень. Він, як і Державний герб, – це символи об'єднання народу України навколо головних її емблем, предмет гордості громадян. Інші зовнішні атрибути держави (гімн, пе-

чатка, гроші, поштові мініатюри – марки) мають виконувати свої функції за усталеними правилами і являти собою в комплексі сталі, підкреслимо ще раз, її ознаки.

Символіка УРСР, котра функціонувала за радянської доби і мало чим відрізнялася від загальносоюзної, фактично не була справжньою українською ні за формою, ні за змістом, не кажучи вже про кольорову гаму. Отже, опинившись перед необхідністю відродити в Україні притаманні їй національні символи, державотворці зіткнулися зі складною проблемою, яку могла розв'язати тільки історична наука.

Але більшість спецдисциплін за радянської доби просто не розроблялась, оскільки об'єктами їх досліджень виступали джерела зовсім «непопулярні», скажімо, приватні герби, односторонні національних формувань, прапори, генеалогічні документи тощо. Бібліографічних показників з обсягу спецдисциплін взагалі не існувало, а досить куца їх бібліографія губилася серед інших видань, що охоплювали певні історичні періоди.

Поява в 1990 р. короткого бібліографічного довідника «Исторические дисциплины», підготовленого співробітниками Інституту історії та Археографічної комісії АН УРСР, стала першою спробою об'єднати в одній книзі бібліографічну інформацію про 61 спецдисципліну. У вступі до показника укладачі відзначили, що вони прагнуть привернути увагу науковців та бібліографів до необхідності створити своєрідний банк даних праць, розпорошених по різних виданнях. Інформація праць і спецдисциплін мала розширити наукову базу не тільки спеціальних галузей знань, а історичних досліджень взагалі. На жаль, упорядники залучили до набору літератури все, що лежало на поверхні, а, скажімо, роботи вчених діаспори відсутні взагалі. І все ж, попри всі недоробки та окремі помилки, короткий довідник став починком, вартим уваги й продовження.

Звичайно, марно шукати в ньому дані про літературу, яка містила б докладні відомості про національні символи. Тож науковці (відтепер уже Історії України НАН України, зокрема новоствореного відділу спецдисциплін) поряд з розробкою нині актуальних питань з комплексу спеціальних історичних дисциплін почали ретельний збір літератури, значно розширивши коло пошуку праць із символіки, емблематики, геральдики тощо. На часі зав-

дання: забезпечити вірогідною науковою базою, обґрунтувати достовірною бібліографічною та історіографічною інформацією ті державні документи, які на рівні законів зафіксували прийняття державних символів України.

Відрядно, що коли готувалося тринадцяте видання «Нагороди України: історія, факти, документи», то автори, відвівши в ньому чільне місце дослідженню історії, розвитку, становленню та функціонуванню нагородної системи на теренах України впродовж віків, вмістили в третьому томі основну бібліографію з боністики. Цим дослідники намагалися показати розвиток наукової думки в цій галузі як безперервний процес пізнання минулого.

Наступною працею Інституту історії України в галузі бібліографії спецдисциплін стали «Спеціальні історичні дисципліни: атрибутика, емблематика, медальєрика, символіка, фалеристика». Упорядники залучили літературу, дані про яку конче потребувало суспільство, що творило свою державу та її атрибути, символіку. Того ж року з'явилося й друге число видання, де набір літератури здійснено з обсягу нумізматики та сфрагістики. У передмові до першого випуску підкреслено: це видання розпочато з огляду на недостатню поінформованість суспільства, наукової громадськості про виняткове значення спецдисциплін, їх ролі в нашому житті, в розвитку історичної науки. Джерела, якими послуговується цей комплекс, різноманітні за походженням, формою, матеріалом. Учені мають можливість не замовчувати проблем, що стосуються національних символів, знаків на паперових грошах – валюті України часу української національної революції.

Література розміщена в показнику за абеткою, в кожному з видань супроводжується коротким вступом, де розкриваються зміст поняття, термін – словесне, мовне вираження поняття, визначаються дефініції та видимі ознаки об'єктів реального світу, етимологія слова, від якого походить назва дисципліни. Подано стисло історію конкретної галузі, головні ознаки джерел, дисципліни. Звичайно, досвідчені бібліографи могли б знайти і прикри пропуски та певні недоліки. Та все ж історики, – і науковці, і студенти, працівники музеїв та архівів – одержали, безперечно, цінну підмогу від Інституту історії України НАН України та Інституту туризму Федерації профспілок України, спільними зусиллями яких видруковано довідники.

Є побажання: у наступних виданнях таких довідників бібліографічні дані варто було б розмістити за підрозділами, що полегшить користування цією інформацією.

Наступні числа показників спецдисциплін – з геральдики та генеалогії, що скоро мають вийти з друку, дадуть можливість узагальнити наукову й науково-популярну літературу з цієї проблематики. Адже прийняття законів про самоврядування міст потребуватиме знання місцевої геральдики, що закріпить це самоврядування на рівні знака-символу, герба міста. А довідатись про колишні герби кожного з них можна буде з історичної літератури, дороговказом до якої, та безпосередньо й до джерел, стане бібліографія.

Оскільки тепер окремі нормативні та спеціальні курси лекцій читають студентам не тільки на істфаках університетів, а й в Українській дипломатичній академії, Київському інституті «Слов'янський університет», в Українському інституті туризму, то видання довідників з бібліографією з цих дисциплін значно розширить коло користувачів і, без сумніву, сприятиме подальшій розробці маловідомих сторінок у цій галузі історичних знань.

*Ярослава Іщенко,
аспірантка Інституту історії
України НАН України*